

Тема 2. Світове господарство та особливості його розвитку

Світове господарство	– складна багатоукладна економічна система, у якій національні економіки перебувають у постійній динаміці, взаємозв'язку та взаємозалежності, в результаті чого формується надзвичайно суперечливий, але відносно цілісний господарський механізм.
-----------------------------	--

План

1. *Фактори розвитку сучасної світової економіки.*
2. *Основні риси світового господарства.*
3. *Підсистемисвітового господарства.*
4. *Теорії розвитку міжнародної економіки.*

1. Найважливішими характеристиками попередніх двадцяти п'яти років розвитку міжнародної економіки стали послідовні процеси, що відбуваються у світогосподарському житті, а саме відхід від автаркічного (закритого) принципу розвитку фірм, регіонів, національних економік, як наслідок цього процесу – посилення процесів глобалізації. Останнім часом розвиток світової індустрії, зумовив скорочення життєвих циклів технологій і продуктів, що істотно підсилило процеси глобальної конкуренції всіх агентів світового ринку,

Інтернаціоналізація господарського життя – процес розвитку стійких економічних взаємозв'язків між країнами і вихід відтворення за національні кордони.

Глобалізація світової економіки – процес посилення взаємозалежності суб'єктів господарювання (суб'єктів світової економіки) до такої міри, коли дії одного з них зачіпають інтереси всіх (багатьох) інших. Науково-технічний прогрес – безперервний процес відкриття і застосування нових знань у господарській діяльності, що дозволяє при найменших витратах з'єднати наявні ресурси для випуску високоякісних кінцевих продуктів.

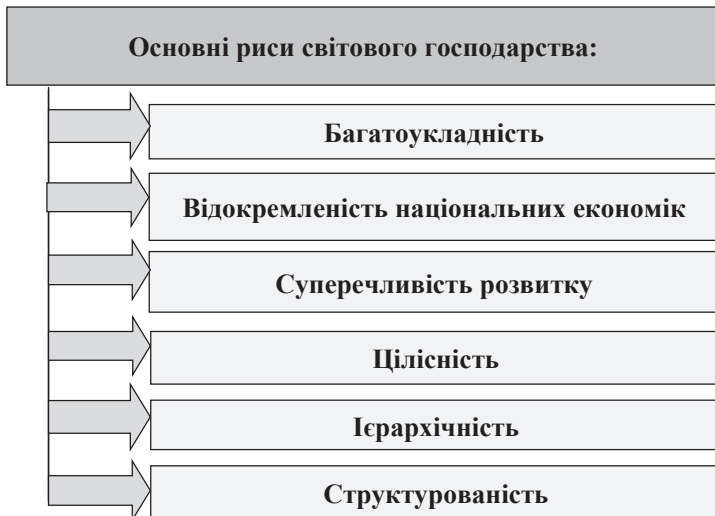
Транснаціоналізація – процес розширення і зміцнення діяльності ТНК, які національні щодо формування капіталу та інтернаціональні по його функціонуванню і контролю.

Економічна інтеграція – комплекс форм співпраці країн в різних сферах діяльності, який характеризується глибоким проникненням економіки однієї країни в економіку країни-партнера і призводить до довгострокової технічної, технологічної та економічної взаємозалежності країн.

Глобальні проблеми людства (економічні аспекти) – це проблеми, що стосуються всіх країн світу і потребують свого вирішення, що можливо тільки в результаті спільних зусиль світової спільноти (війни, екологія, забезпеченість продовольством, освоєння космосу і Світового океану, охорона здоров'я, демографія та ін .) до такої міри, коли дії одного з них зачіпають інтереси всіх (багатьох) інших (набирають глобального характеру).

На початку XXI століття світова економіка як сукупність національних господарств та їхніх економічних і політичних взаємин набуває нової якості. Найважливішою формою і одночасно новим етапом інтер-націоналізації господарського життя стає не тільки глобалізація, але й нові явища, які характеризуються появою незалежних від національної юрисдикції транснаціонального капіталу, єдиного світового фінансового ринку і ринку капіталу. Глобальна економічна система стала реальністю, і її закони і форми розвитку вимагають серйозного аналізу.

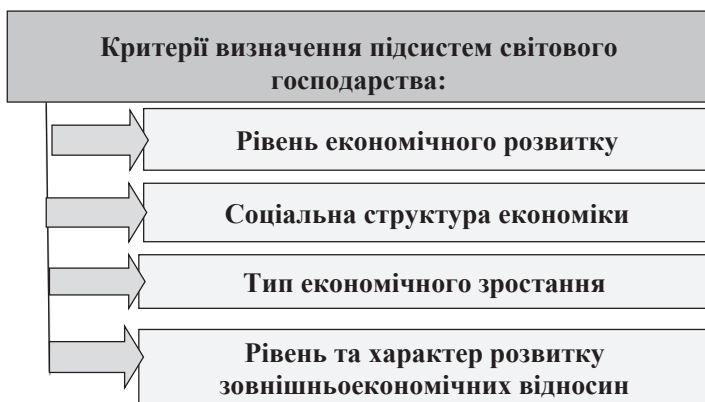
2. Основні риси світового господарства

Сучасний розвиток міжнародної економіки характеризується посиленням взаємозв'язку і взаємозалежності різних її суб'єктів як на мікро, так і на макро – і мезо рівнях. Світова економічна система неухильно *набуває рис* надзвичайно складної, тісно взаємопов'язаної, багаторівневої і важкопрогнозованої сукупності взаємопов'язаних суб'єктів, в результаті чого відбувається формування дійсно глобальної економіки, або так званої мегаекономіка. Остання одночасно виступає і наслідком взаємодії національних економік, і середовищем їхнього функціонування.

Найважливішою рисою сучасності є подальша інтеграція економік багатьох сусідніх держав, зростання їхньої взаємозалежності, інтенсивний перехід цивілізованих країн від замкнутих національних господарств до економіки відкритого типу. Таким чином, утворюються регіональні інтеграційні об'єднання (Європейський союз, НАФТА, МЕРКОСУР та ін.). Інтернаціоналізація господарського життя означає розвиток стійких господарських зв'язків між країнами і народами.

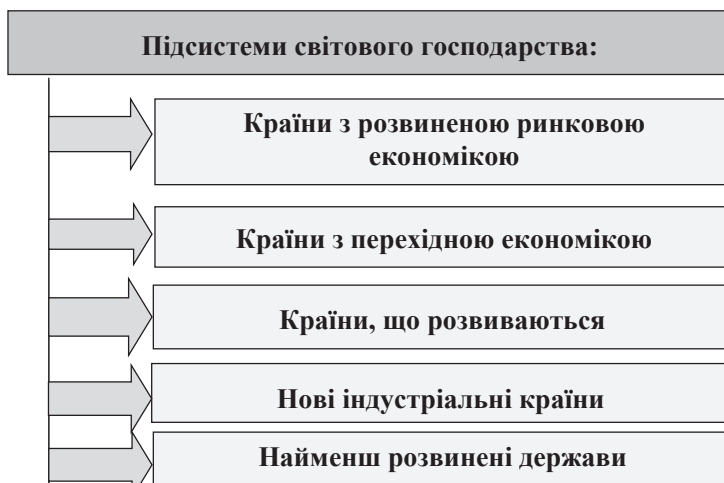
Світове господарство представляє собою глобальний економічний організм, в якому склалися і зростають взаємозв'язок і взаємозалежність всіх країн і народів планети. Воно характеризується посиленням інтернаціоналізації продуктивних сил, створенням різноманітної системи міжнародних економічних відносин, формуванням міжнаціональних механізмів, що регулюють господарський обмін між країнами.

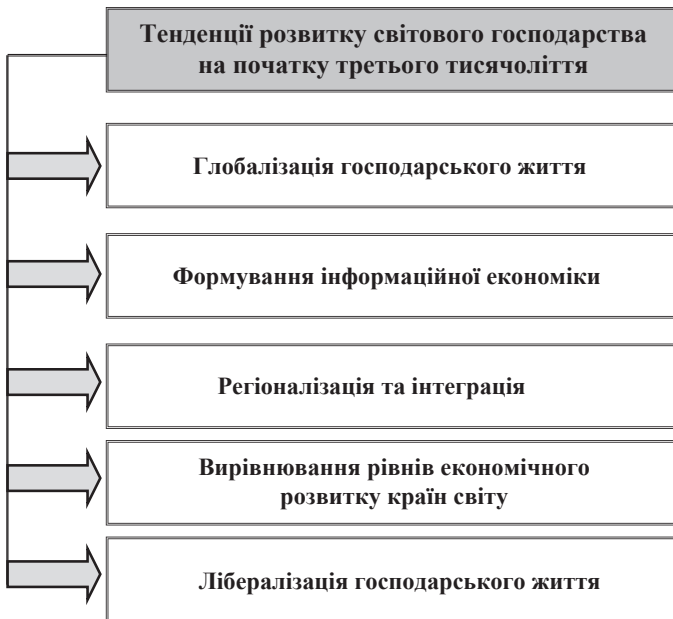
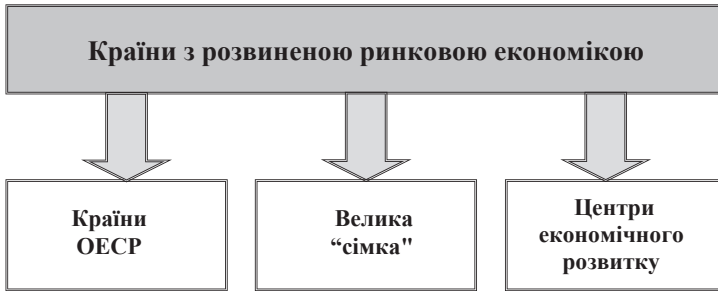

Найпростіший підхід до визначення місця країни в світовому господарстві класифікація за рівнем доходу на душу населення. *Світовий банк* щорічно на підставі показників ВВП на душу населення оновлює класифікацію країн. У 2015 р встановлені організацією категорії доходів за рівнем ВНД на душу населення виглядали таким чином: – країни з низьким рівнем доходів 1 035 дол. США і нижче; – країни з доходами нижче середнього рівня: 1 036 4 085 дол. США; – країни з доходами вище середнього рівня 4 086 12 615 дол. США; – країни з високим рівнем доходів: 12, 616 дол. США і вище.

3. Підсистемисвітового господарства

Протягом всієї історії розвитку світового господарства економіка різних країн і регіонів світу здійснювалася з різним ступенем інтенсивності. Країни, що мають вигідне природно-географічне положення, сприятливі природно-кліматичні умови, солідний ресурсний потенціал завжди розвивалися швидше. Там інтенсивніше відбувалися і процеси державно-територіальних утворень. Внаслідок взаємодії всіх цих факторів і сформувалася сучасна структура світової економіки. Розглядаючи світове господарство як складну систему, доцільно виділити в ній підсистеми – групи національних економік.

Домінуючою тенденцією розвитку світової економіки останніх десятиліть є *глобалізація*, внаслідок якої змінюється роль національних економік у світовому господарстві і відбувається поділ країн на невелику групу розвинених і безліч відсталих. Глобалізація приводить до створення принципово нової економічної системи з новими продуктивними силами, виробничими і фінансовими відносинами, специфічною організацією виробництва. Глобальні цивілізаційні трансформації останніх десятиліть спричинили формування нових умов

функціонування економіки у глобальному середовищі, що істотно відрізняються від властивих індустріальній економіці. Сучасні інтеграційні тенденції набувають якісно нового змісту, в світовій економіці починає складатися інша геоекономічна і геополітична ситуація, збільшуються частота і масштабність кризових явищ, змінюється механізм функціонування ринків капіталів, модифікується міжнародна спеціалізація, що стимулює поширення нових способів міжнародного кооперування праці.

Країни ОЕСР	Австралія, Австрія, Бельгія, Великобританія, Греція, Данія, Ірландія, Ісландія, Іспанія, Італія, Канада, Люксембург, Мексика, Нідерланди, Нова Зеландія, Норвегія, Португалія, Польща, Республіка Корея, Словаччина, США, Туреччина, Угорщина, Фінляндія, Франція, ФРН, Чехія, Швейцарія, Швеція, Японія
Велика «сімка»	Великобританія, Італія, Канада, Німеччина, США, Франція, Японія
Центри економічного розвитку	США, ЄС, Японія, Китай
Країни з перехідною економікою	Сукупність постсоціалістичних держав Центральної та Східної Європи та колишні республіки СРСР
Країни, що розвиваються	Група країн, що розвиваються, охоплює 4/5 усіх країн світу, в них мешкає понад 80% населення
Нові індустріальні країни (НІК)	Гонконг, Сингапур, Тайвань, Корея, Аргентина, Бразилія, Мексика, Малайзія, Таїланд, Індія, Кіпр, Туніс, Туреччина, Індонезія, Філіппіни, Китай, АРС, Алжир, Кувейт, ОАЕ.
Найменш розвинені держави	Афганістан, Бангладеш, Бенін, Ботсвана, Буркіна – Фасо, Бурунді, Бутан, Вануату, Гаїті, Гвінея, Гамбія, Джибуті, Екваторіальна Гвінея, Ефіопія, Заїр та інші

4. Теорії розвитку світового господарства

ТЕОРІЇ РОЗВИТКУ СВІТОВОГО ГОСПОДАРСТВА ЯК ГЛОБАЛЬНОЇ СИСТЕМИ	
Теорія імперіалізму та нео-колоніалізму	Пояснює структуру світу як боротьбу між провідними країнами за нові ринки, джерела сировини, сфери вкладання капіталу (<i>О.Бауер, Р.Гільфердінг, Дж.Гобсон</i>)
Теорія модернізації	Базується на відмінностях у розумінні традиційного та сучасного. В останній час під модернізацією розуміється створення такого суспільного і соціального клімату, у якому зростання виробництва на душу населення стає нормою (<i>М.Вебер, Т.Пірсон, Ш.Ейзенштадт, Г.Мюрдаль</i>)
Метатеорія залежності	Трактує, що капіталістична система одночасно породжує розвиненість та слаборозвиненість на усіх рівнях (<i>Р.Пребіш, А.Франк</i>)
Концепція світової системи	Базується на поглибленні міжнародного поділу праці, світ поділяють на центральні, периферійні та напівпериферійні країни (<i>І. Валлерстайн</i>)
Теорія нового МПП	Акцентує увагу на наслідках змін у глобальній стратегії транснаціональних корпорацій (<i>Ф. Фробель</i>)
Концепції взаємозалежності національних господарств	- глобальна взаємозалежність через платіжний баланс (<i>С. Хоффман, Р. Купер</i>) - концепція рівного партнерства, яка передбачає об'єднання політики допомоги, торгівлі, інвестицій в єдину стратегію стосовно країн, щорозвиваються (<i>Л. Пірсон</i>)

Topic 2. Global economy and peculiarities of its development

Plan

1. *Factors of modern global economy development.*
2. *Main features of global economy.*
3. *Subsystems of global economy.*
4. *Theories of international economy development.*

1. Coherent processes taking place in global economic life are the most important characteristics of previous twenty-five years of **international economy development**, in particular moving from the autarky (closed) principle of companies', regions', national economy's development, and the consequence of this process – strengthening of globalization tendencies. Lately the development of global industry has caused the reduction of life cycles of technologies and products, having considerably strengthened the processes of global competitiveness of all global market agents.

World economy globalization – is the process of strengthening of interdependence between economic entities (global economy entities) to the extent, when actions of the one of them concern the interests of all (many) others. Scientific and technical progress is the continuous process of invention and application of new knowledge in economic activity, which allows join in available resources to produce high-quality final product at the least expenses.

In the beginning of the XXI century, the global economy as the complex of national economies and their economic and political relations gains new quality. Not only globalization, but also new phenomena that are characterized by emergence of transnational capital, single global financial market and capital market independent of national jurisdiction are the most important forms and at the same time new stage of economic life internationalization. Global economic system became the reality and its laws and forms of development require serious analysis.

2. Main features of global economy.

Contemporary development of international economy is characterized by strengthening of inter relation and interdependency between its various entities at micro, macro- and meso-levels. Global economic system consistently acquires the features of very complicated, closely interconnected, multilevel

entities, which are difficult to predict. As the result the real global economy or the so-called mega economy is formed. The latter is both the consequence of national economies' cooperation and the environment to fits functioning gat the same time.

The most important feature of our time is the further integration of economies of many neighbouring countries, growth of their interdependence, intensive transition of civilized countries from closed national economies to open ones. In suchaway the regional integrationgrouping sare formed (European Union, NAFTA, MERCOSUR, etc). Internationalization of global life means the development of sustainable economic links between countries and nations.

Globaleconomy is the global economic organism, where the interrelations and interdependency of all countries and nations on the planet exist and develop. It is characterized by strengthening of productive forces' internationalization, creation of a diversified system of international economic relations and forming of international mechanisms that regulate economic exchange among the countries.

The simplest approach to defining the country's place in global economy is classification by the level of per capita income. World Bank annually updates countries' classification by GDP percapita. In 2015 the categories of income by the level of GNI percapitade fined by the organization were the following: – countries with low income level US\$ 1 035 and less; – countries with below average income: US\$ 1 036 4 085; – countries with above average income US\$ 4 086 12 615; – countries with high income level: US\$ 12, 616 and more.

3.Subsystems of global economy.

During the whole history of global economy development, the economies of various countries and regions in the world had different levels of intensity. The countries with advantageous natural-geographic location, favourable natural-climate conditions and considerable resources capacity have always developed faster. The processes of state-territorial formations also were more intensive there. Due to interaction of all these factors the modern structure of global economy was formed. Examining global economy as a complex system, we should single out its subsystems – the groups of national economies.

Globalization has been the dominating tendency of the world economy development in the recent decades, changing the role of national economies in global economy and dividing countries into the small group of developed

and lots of retarded ones. Globalization lead stocreation of a fundamentally new economic system with new productive forces, productive and financial relations and specific production organization. Global civilization transformations of recent decades caused the forming of new conditions of economy functioning in global environment, which considerably differ from those peculiar to industrial economies. Modern integration tendencies acquire qualitatively new content, the other geoeconomic and geopolitical situation is starting to develop, the frequency and scale of crisis phenomena is increasing, the mechanism of capital markets functioning is changing, international specialization is being modified. It stimulates expansion of the new ways of international labour cooperation.

4.Theories of international economy development.

In the last two decades various domestic and foreign schools, approaches, concepts and theories of global economy have been formed and functioning:

- integrated approach to economy as the system of scientific knowledge (based on the size of the research object). Economy of worldwide processes addresses the processes of exchange on the supranational level. It is placed in the hierarchy of micro and macroeconomics;
- market approach. Market relations are in its basis; major characteristic is – glocalization (global + local);
- paradigm approach. Space economy. Understanding of a single economic space. Economic dimension of globalism;
- civilization approach. Global civilization, development of civilizations;
- system approach. Global economy as a complex economic system.

In spite of certain differences in the provided points of view, we can agree with the general conclusion that global economy, which is presented as a new complex system, is the result of evolutionary world development. Such approach to understanding of international economy forms the theoretical basis for the development of the global economy functioning mechanism and its certain components in the following two aspects. Firstly, any system always has center (centers), therefore there cannot be any homogeneous structure; however, at the same time these centers have a way of emerging in new place sand disappearing, etc.; moreover, creation of new growth centers and new cores is the evolution of a system. Secondly, how to answer the globalization challenges is the urgent issue of nowadays.

The group of authors defines global economy either as the complex of interconnected national economies or as the complex of international

relations. However, assuming that global economy is the complex economic system, it is necessary to define both its structural elements (national economies, etc.) and relations between these structural elements, as well as the system effect. Moreover, the fact that some part of scientists diminishes the importance of countries as major players at global arena, giving priority under current conditions to supra state structures (e.g.TNC, international financial institutes, etc.) is alarming. Global economy should be defined as the complex system, structural basis of which consists of many entities (states, TNC, metropolitan areas and other new entities) and relations between these entities.

Тести до теми 2

1. Світове господарство – це:

- а) багатуокладна економічна система, у якій національні економіки перебувають у постійній динаміці, взаємозв'язку, взаємозалежності;
- б) система господарських і торгово-економічних зв'язків між країнами світу, їх регіональними об'єднаннями, окремими підприємствами та фізичними особами;
- в) сукупність суспільних, матеріальних та духовних умов формування, функціонування і реалізації міжнародних економічних відносин;
- г) найвищий ступінь розвитку суспільно-територіального поділу праці між країнами, основою якого є економічно вигідна спеціалізація окремих країн і обмін випущеною продукцією визначеної кількості і якості.

2. Де найточніше вказано групи країн з розвинутою економікою:

- а) країни ОЕСР, «Велика сімка», три центри економічного розвитку;
- б) СНД, країни ОЕСР, ЄС;
- в) ЄС, ОПЕК, НАФТА;
- г) «Велика сімка», ЄС, СНД, ОПЕК?

3. До нових індустриальних країн не належить:

- а) Аргентина;
- б) Таїланд;
- в) Індонезія;
- г) Японія.

4. До країн «Великої сімки» належить:

- а) Україна;
- б) Японія;
- в) Китай;
- г) Росія.

5. Сутність МРТ проявляється у:

- а) диверсифікації джерел сировини і робочої сили;
- б) розчленуванні процесу виробництва;
- в) об'єднанні процесу виробництва;
- г) спеціалізації різноманітних видів трудової діяльності?

6. Час початку формування світового господарства, як правило, датується:

- а) кінцем XIX – початком XX ст.;
- б) початком XVIII ст.;
- в) XV – VII ст.;
- г) серединою XX ст. (після Другої світової війни).

7. Глобальне світове господарство включає у себе національні економіки:

- а) промислово розвинених країн;
- б) країн, що розвиваються;
- в) країн з економікою перехідного типу;
- г) країн з командно-адміністративною системою управління.

8. Світове господарство на межі XXI століття :

- а) глобальне за своїми масштабами;
- б) не є однорідним;
- в) базується на принципах ринкової економіки;
- г) базується на принципах інтернаціоналізації виробництва.

9. «Відкрита економіка» передбачає:

- а) цілісність економіки;
- б) організацію зон спільного підприємництва;
- в) сприятливий інвестиційний клімат;
- г) національне господарство як єдиний економічний комплекс, інтегрований у світове господарство.

10. До кількісних показників відкритості економіки країни відносять:

- а) експортну квоту;
- б) імпортну квоту;
- в) внутрішньоторгову квоту;
- г) обсяг реекспорту.

11. Позначте основні фактори, що впливають на ступінь відкритості національної економіки:

- а) роль країн у міжнародному виробництві;
- б) обсяг внутрішнього ринку;
- в) рівень економічного розвитку країни;
- г) гранична вага базових галузей промисловості в структурі економіки.

12. Скільки відсотків в експорті НІК займають товари масового споживацького призначення:

- а) 100%;
- б) 50%;
- в) 40%;
- г) 80%?

13. Головним ринком збуту готових товарів НІК стали:

- а) промислово розвинені країни;
- б) країни, що розвиваються;
- в) постсоціалістичні країни;
- г) малорозвинені країни.

14. Зростання вартості робочої сили в НІК призводить до:

- а) поліпшення конкурентних переваг на світовому ринку;
- б) погіршення конкурентоспроможності НІК у світовій економіці;
- в) не впливає на їх стан у світовому господарстві;
- г) формування суперечностей на світовому ринку.

15. Соціальні проблеми в країнах, що розвиваються, викликані:

- а) високою народжуваністю населення;
- б) впливом аграрного населення у міста;
- в) нерозвиненістю галузей обробної промисловості;
- г) дефіцитом робочих місць.

16. Позначте порівняльні переваги країн, що розвиваються у світовій економіці:

- а) дешева сировина;
- б) дешева робоча сила;
- в) тропічні умови с/г виробництва;
- г) висока кваліфікація робочої сили.

17. Найменш розвинені країни експортують у промислово розвинені держави переважно продукцію:

- а) переробної промисловості;
- б) машинобудування;
- в) тропічного землеробства;
- г) гірничовидобувну.

18. Проблема зовнішнього боргу має катастрофічний характер для:

- а) усіх НІК;
- б) азійських НІК;
- в) арабських НІК;
- г) латиноамериканських НІК.

Питання для самоконтролю:

Тема 2. Світове господарство (СГ) та особливості його розвитку.

1. Розкрийте сутність СГ та його структури.
2. Охарактеризуйте якісний та кількісний аспекти розвитку СГ.
3. Назвіть основні риси сучасного СГ.
4. Дайте характеристику теорій розвитку СГ.
5. За якими принципами здійснюється групування країн світу?
6. Визначте групи країн за соціально-економічним принципом систематизації.
7. Охарактеризуйте три центри економічного розвитку СГ.
8. Перерахуйте особливості країн з перехідною економікою.
9. У чому полягає сутність Нового міжнародного економічного порядку?
10. Назвіть основні проблеми інтеграції України у СГ.